

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.09.2015, sp. zn. 23 Cdo 3202/2013, ECLI:CZ:NS:2015:23.CDO.3202.2013.1

Číslo: 48/2017

Právní věta: Požadavek předvídatelnosti vzniku škody podle § 379 obch. zák. se uplatní i v případě, kdy je odpovědnost za škodu založena porušením povinnosti jednatele jednat s péčí řádného hospodáře ve smyslu § 135 odst. 2 a § 194 odst. 5 obch. zák. Okamžikem, ke kterému je vztaheno posuzování předvídatelnosti vzniku škody, je okamžik vzniku konkrétní povinnosti, kterou jednatel porušil.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.09.2015

Spisová značka: 23 Cdo 3202/2013

Číslo rozhodnutí: 48

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Péče řádného hospodáře

Předpisy: § 194 odst. 5 obch. zák.
§ 379 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 7 Cmo 207/2012, v části, kterou bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že se žaloba co do částky 2 690 645 Kč zamítá, a ve výrocích závislých a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 17. 8. 2011, č. j. 32 Cm 27/2006-321, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 3 760 390, 50 Kč (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu (bod II. a III. výroku).

2. Rozhodl tak o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení žalované částky z titulu náhrady škody, která jí vznikla, neboť žalovaný jako jednatel žalobkyně nejednal s péčí řádného hospodáře tím, že v souvislosti se stavbou víceúčelové haly k pozemkům parc. č. 2380/7 o výměře 870 m² a parc. č. 2380/94 o výměře 24 m², které byly v jeho vlastnictví, nezajistil právně platný vztah žalobkyně k těmto pozemkům, resp. včas a dostatečně neinformoval žalobkyni o konfliktu svých zájmů jako osoby fyzické a jako jednatele žalobkyně. Poté, co se žalobkyně dozvěděla, že jsou

předmětné pozemky ve vlastnictví žalovaného, byla donucena tyto pozemky od žalovaného koupit za nevýhodných podmínek. Dne 31. 5. 2005 uzavřela se žalovaným kupní smlouvu, na základě které od něho pozemky odkoupila za 6 000 000 Kč. Předtím si od něho pozemky pronajala na dobu od 1. 10. 2004 do 31. 5. 2005 a na nájemném mu za tuto dobu zaplatila částku 400 000 Kč.

Podle znaleckého posudku však v roce 2003 činila obvyklá cena těchto pozemků 2 440 620 Kč a obvyklá cena nájmu za uvedené období byla 198 989,50 Kč.

3. Dne 21. 11. 2008 vydal soud prvního stupně mezitímní rozsudek, ve kterém rozhodl, že základ žalobního nároku je opodstatněný.

4. K odvolání žalovaného bylo toto rozhodnutí rozsudkem odvolacího soudu ze dne 30. 9. 2010 potvrzeno.

5. Soud prvního stupně tedy vyšel z toho, že rozhodnutí o základu věci je již pravomocné, odpovědnost žalovaného za vzniklou škodu je dána. Nezabýval se tedy příčinnou souvislostí mezi porušením právní povinnosti žalovaného a vznikem škody, spoluodpovědností dalších osob, pasivní věcnou legitimací na straně žalovaného či námitkou promlčení. Při výpočtu výše škody vyšel ze znaleckého posudku znalce Ing. B. Uzavřel, že výše škody požadovaná žalobkyní je oprávněná. Náhrada škody vzniklé žalobkyni sestává z částky 3 559 380 Kč, což je rozdíl mezi částkou 6 000 000 Kč (kupní cena uhrazená žalobkyní za předmětné pozemky na základě kupní smlouvy) a částkou 2 440 620 Kč (cena obvyklá předmětných pozemků k roku 2003), a částky 201 010,50 Kč, což je rozdíl mezi nájmem uhrazeným žalobkyní na základě nájemní smlouvy a obvyklou výší nájemného předmětných pozemků.

6. K odvolání žalovaného V r c h n í h o s o u d u v Praze rozsudkem ze dne 22. 5. 2013, č. j. 7 Cmo 207/2012-394, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. co do částky 1 069 745,50 Kč potvrdil; ve zbývajících částech výroku I. jej změnil tak, že co do částky 2 690 645 Kč žalobu zamítl (první výrok). Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů mezi účastníky a vůči státu (druhý až čtvrtý výrok).

7. Po právní stránce věc posoudil dle ustanovení § 194 odst. 5 a § 135 odst. 2 zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, (dále „obch. zák.“) a dle ustanovení § 373 a násl. obch. zák.

8. Odvolací soud poukázal na ustanovení § 379 obch. zák. a uvedl, že v roce 2003, kdy došlo ke škodnímu jednání žalovaného, nemohl tento předvídat, za jakou cenu se mu v budoucnu podaří předmětné pozemky pronajmout či prodat. Je proto nutno uplatnit objektivní, nikoli subjektivní hledisko a vyjít z toho, že obvyklá cena předmětných pozemků činila v roce 2005 částku 3 311 376 Kč a obvyklá cena nájmu za předmětné pozemky za období od 1. 10. 2004 do 31. 5. 2005 částku 198 989,50 Kč. Ceny sjednané mezi žalobkyní a žalovaným, a to 6 000 000 Kč za prodej pozemků na základě kupní smlouvy ze dne 31. 5. 2005 a 400 000 Kč na základě nájemní smlouvy ze dne 30. 9. 2004, nejsou tedy pro posouzení věci rozhodné. Rozhodné jsou ceny obvyklé. Uvedl, že jestliže žalobkyně zaplatila žalovanému na kupní ceně a za nájem pozemků více než je cena obvyklá, jde o škodu, jejíž vznik žalovaný nemohl předvídat. Tato škoda se dle ustanovení § 379 věty druhé obch. zák. neuhrazuje. Uzavřel, že skutečná škoda vzniklá žalobkyni v důsledku škodního jednání žalovaného činí částku obvyklého nájemného za období od 1. 10. 2004 do 31. 5. 2005 ve výši 198 989,50 Kč a dále částku 870 756 Kč, která je tvořena rozdílem mezi obvyklou cenou pozemků v roce 2005 ve výši 3 311 376 Kč a obvyklou cenou pozemků v roce 2003 ve výši 2 440 620 Kč. Obvyklá cena pozemků ve výši 2 440 620 Kč je cenou, za kterou mohla žalobkyně předmětné pozemky od žalovaného koupit již v roce 2003, avšak v důsledku škodního jednání žalovaného jí tato koupě nebyla umožněna. Koupě byla umožněna až v roce 2005, kdy obvyklá cena pozemků již dosáhla částky 3 311 376 Kč. Celková skutečná škoda žalobkyně tedy činí částku 1 069 745,50 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále „o. s. ř.“), uplatňujíc dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci.

10. Nesprávné právní posouzení spočívá dle dovolatelky v nesprávné aplikaci ustanovení § 379 věty druhé obch. zák. na danou věc. Namítá, že odvolací soud neměl omezovat výši škody, kterou je žalovaný povinen žalobkyni nahradit jen na předvídatelnou škodu, neboť u deliktní odpovědnosti za škodu je aplikace § 379 odst. 2 obch. zák. vyloučena.

11. Dále má dovolatelka za to, že odvolací soud nesprávně zjistil, jakou škodu žalovaný předvídal v době škodního jednání jako možný důsledek porušení své povinnosti vykonávat působnost jednatele žalobkyně s péčí řádného hospodáře nebo kterou bylo možno předvídat s přihlédnutím ke skutečnostem, jež v době škodního jednání žalovaný znal nebo měl znát při obvyklé péči. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že škoda vzniklá žalobkyni v důsledku škodního jednání žalovaného činí v případě nájemního vztahu částku 198 989,50 Kč, tedy částku, která odpovídá obvyklé ceně nájmu za období od 1. 10. 2004 do 31. 5. 2005. Škoda, která žalobkyni vznikla, musí spočívat v rozdílu mezi cenou nájmu skutečně žalobkyní zaplacenou, tj. 400 000 Kč a obvyklou cenou nájmu, tj. částkou 198 989,50 Kč.

12. V závěru dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. a III. potvrzuje, případně napadené rozhodnutí zrušil.

13. K dovolání žalobkyně se dle obsahu spisu žalovaný nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

14. Pro dovolací řízení v této věci je rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013, což se podává z bodů 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Dovolání je přípustné k řešení otázky, zdali a za jakých podmínek lze aplikovat ustanovení § 379 obch. zák. o náhradě předvídatelné škody v případě porušení povinností statutárního orgánu společnosti jednat s péčí řádného hospodáře upravených v ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák.

IV.

Důvodnost dovolání

17. K námitce dovolatelky, že v případě vzniku škody v příčinné souvislosti s porušením péče řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 obch. zák.) nelze ustanovení § 379 obch. zák. vůbec aplikovat, odkazuje dovolací soud na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2008, sp. zn. [29 Odo 1488/2006](#). Ačkoliv v tomto rozhodnutí dovolací soud posuzoval, zda je „v případě porušení povinnosti

společnosti vůči svému menšinovému akcionáři aplikovatelné ustanovení § 379 obch. zák.“, závěry zde uvedené se bezesporu uplatní i na vztah mezi obchodní společností a jejím statutárním orgánem. S odkazem na znění § 261 odst. 3 písm. f) obch. zák. tak lze i v projednávaném případě uvést, že toto ustanovení nevzbuzuje pochybnosti o tom, že se na vztah mezi obchodní společností a osobou, která je jejím statutárním orgánem, použije třetí část obchodního zákoníku, tedy i ustanovení § 379 obch. zák. Nelze proto přisvědčit tvrzení dovolatelky, která dovozuje, že ustanovení § 379 obch. zák. se na případy, kdy škoda vznikla v důsledku porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře dle § 194 odst. 5 obch. zák., nepoužije.

18. Důvodnost dovolání však zakládá námitka dovolatelky, jež polemizuje se závěry odvolacího soudu, který vztáhl okamžik posuzování předvídatelnosti vzniku škody k době, kdy ke škodnímu jednání došlo.

19. Podle § 379 obch. zák., nestanoví-li tento zákon jinak, nahrazuje se skutečná škoda a ušlý zisk. Nenahrazuje se škoda, jež převyšuje škodu, kterou v době vzniku závazkového vztahu povinná strana jako možný důsledek porušení své povinnosti předvíдалa nebo kterou bylo možno předvídat s přihlédnutím ke skutečnostem, jež v uvedené době povinná strana znala nebo měla znát při obvyklé péči.

20. Z citovaného ustanovení vyplývá, že je třeba odlišovat okamžik vzniku závazkového vztahu od okamžiku porušení povinnosti, respektive vzniku škody. Hledisko předvídatelnosti je vztaženo k prvnímu z uvedených, tedy k okamžiku vzniku (primárního) závazkového právního vztahu. Uvedené koresponduje i se závěry části literatury, která se zabývala možností aplikace § 379 obch. zák. v případě mimosmluvní odpovědnosti, s tím, že bývá dovozováno, že dané ustanovení není možné vykládat tak, že za vznik závazkového vztahu je v těchto případech možné považovat vznik (sekundárního) závazkového vztahu k náhradě škody, který vzniknul porušením povinnosti (blíže srovnej např. CZACH, K. Předvídatelnost vzniku a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In: BEJČEK, J. (ed.). Historie obchodněprávních institutů: sborník příspěvků z konference pořádané Katedrou obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity dne 10. 6. 2009 v Brně. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 134.)

21. Z toho vyplývá, že okamžikem, ke kterému je vztaženo posuzování předvídatelnosti vzniku škody, není – jak dovodil odvolací soud – vznik deliktu, nýbrž okamžik vzniku povinnosti, jejíž porušení má za následek vznik odpovědnosti za škodu; konkrétně tedy okamžik vzniku povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře ve smyslu § 194 odst. 5 obch. zák. A právě v tomto pojetí se projevuje objektivní hledisko posuzování předvídatelnosti vzniku škody, na které argumentačně odkazuje odvolací soud.

22. Jakkoliv odvolací soud nerozporuje, že pojem předvídatelnosti škody je v zásadě pojat objektivně, neboť se váže k osobě průměrných znalostí a vlastností (viz např. POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1472.), neznamená uvedené, že objektivní standard pro předvídatelnost škody vylučuje zohlednění konkrétní vědomosti či informace, jež škůdce objektivně má.

23. Při hodnocení, zda jde o případ nepředvídatelné škody, je třeba vzít v úvahu znalost, kterou škůdce měl vzhledem ke své situaci a okolnostem vztahujícím se jen k němu, ale dále, pokud nelze dojít k závěru, že vzhledem k nim možnost vzniku škody předvíдал, je třeba vyjít z úvahy, co v dané situaci mohl předvídat obchodu dbalý podnikatel. Nejde přitom o uvažování pravděpodobné možnosti, ale o to, zda jako možnost vznik uplatněné škody přicházel v úvahu, a to vzhledem k okolnostem daného případu v době vzniku závazku a skutečnostem, o kterých pečlivý podnikatel měl vědět. Pokud ale došlo ke škodě veliké výše v důsledku skutečnosti, která nastala až po vzniku závazku a kterou nebylo dobře možno při vzniku závazku předpokládat (např. změna závazku, který byl porušeným závazkem věcně zabezpečen), je předpoklad, že nevznikne právo na náhradu škody

ve výši, která v důsledku toho vznikla. Toto omezení má zamezit nepřiměřené tvrdosti, ale ne změkčit odpovědnost za porušení závazku (shodně ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1043).

24. V právní teorii je předvídatelnost škodního následku vnímána jako základní kritérium, ze kterého vychází teorie adekvátnosti kauzálního nexu. Ta vychází z toho, že smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je nařídít náhradu škody tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoli mu lze vytknout, že ji způsobit nemusel, že mohl jednat jinak. Tato odpovědnost tedy předpokládá, že vůbec bylo v lidských silách předvídat, že předmětné jednání bude mít za následek danou škodu. Předvídatelnost se tím velice podobá dalšímu předpokladu subjektivní odpovědnosti za škodu, a to kritériu zavinění, přesněji jeho nedbalostní formě. Odlišují se jen subjektem, podle kterého se předvídatelnost následku poměřuje. V případě zavinění je jím sám (typizovaný) jednající subjekt, zatímco při zjišťování adekvátnosti příčinné souvislosti je kritériem hypotetický zkušený (tzv. optimální) pozorovatel, tedy myšlená osoba, která zahrnuje veškerou zkušenost své doby (srov. např. KÖTTZ, H. Deliktsrecht. 8. vydání. Neuwied, Kriftel 1998, m. č. 151; LORENZ, K. Lehrbuch des Schuldrechts, sv. I., Allgemeiner Teil. 14. vydání. München 1987, s. 439, 440). Tento optimální pozorovatel tak personifikuje znalosti a zkušenost své doby. Je zřejmé, že co je předvídatelné pro konkrétní subjekt, musí být předvídatelné i pro tzv. optimálního pozorovatele. Každý nedbalostně zaviněný následek je tedy též adekvátním následkem příslušného jednání (srov. takto shodně náleží Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#)). Také dovolací soud ve své rozhodovací praxi uznal ty situace, kdy v konkrétním případě je (čistě) objektivní pojetí převáženo subjektivně známou informací (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. [32 Cdo 2843/2008](#), popřípadě SZTEFEK, M. Předvídatelnost škody v novém občanském zákoníku. In: Jurisprudence, 2014, č. 5, s. 25-33).

25. V posuzovaném případě tak nelze pominout zejména tu skutečnost, že žalovaný mohl sám svým jednáním do poslední chvíle ovlivnit výši vzniklé škody, která záležela v navýšení kupní ceny pozemků, respektive v navýšení ceny nájemného. Je třeba také zdůraznit, že rozhodovací praxe dovolacího soudu k § 379 obch. zák. stojí na úvaze, že „(z)a nepředvídatelnou škodou je třeba považovat takovou škodu, jejíž vznik nemohl škůdce předvídat s přihlédnutím ke všem skutečnostem, které znal nebo měl při obvyklé péči znát v době vzniku závazkového vztahu, a právem se tedy domníval, že z porušení povinnosti, kterého se dopustil, taková škoda vzniknout nemůže“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2000, sp. zn. [29 Cdo 2001/99](#)). Požadavek předvídatelnosti bezpochyby nelze vykládat v tom smyslu, že škůdce si má být přesně vědom výše škody, kterou porušením své povinnosti může způsobit. Ustanovení § 379 obch. zák. má být vykládáno jako výjimka ze zásady úplné náhrady škody vzniklé v příčinné souvislosti s porušením povinnosti s tím, že (jak již bylo výše uvedeno) má zamezit nepřiměřené tvrdosti, ale ne změkčit odpovědnost za porušení závazku.

26. V projednávané věci uvedené znamená, že odvolací soud měl posoudit, zda žalovaný, který byl z pozice statutárního orgánu žalobkyně zavázán jednat s péčí řádného hospodáře, mohl v rámci této své povinnosti předpokládat, že z jeho jednání ve střetu zájmu může vzniknout společností škoda. Hledisko předvídatelnosti však nevyžaduje, aby si škůdce byl vědom přesné částky, za jakou se mu v budoucnu podaří předmětné pozemky pronajmout či prodat.

27. Ze shora uvedeného vyplývá, že Nejvyšší soud shledal dovolání za důvodné, a na tomto základě rozsudek odvolacího soudu v rozsahu té části jeho prvního výroku, v níž bylo rozhodnuto o částce 2 690 645 Kč a v závislých výrociích o nákladech řízení před soudy obou stupňů, zrušil a věc mu vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení.